

<https://doi.org/10.53656/phil2025-01-06>Philosophy and Contemporary
Философия и съвременност

ТЯЛОТО НА СПОРТИСТКАТА: ОТ ВЪЗХИТА ДО BODY HORROR

Боряна Ангелова-Игова

Национална спортна академия „Васил Левски“

Abstract. In this article, I will try to trace the metamorphosis of the female athlete's body, the stages of her development until her professional death, when her body is already considered unnecessary, and society is disgusted or indifferent to the resulting "other" being, which until yesterday aroused admiration and "national pride". Other points of interest are the interventions which the athlete is forced to resort to in order to keep her job, dignity and prestige. For the athlete, leaving the disciplinary machine of sport is equal to a huge professional loss and life's misfortune. Therefore, female athletes are forced to cross many more physical boundaries, in terms of modeling and intervention over their bodies, in order to stay at the top. The description of these interventions and actions, taken out of the context of sport, for the average person is a plot for the so-called body horror. The aging athlete is yet another piece of evidence that we have of serious gender inequalities and double standards still operating in our time.

Keywords: philosophy of sport; gender; sportswomen; aging

Амбивалентната роля на жената да буди възхита или презрение, е още библейска, митологична, а продължава да е философска тема и до днес. Особено подчертана е тази амбивалентна роля в случая на спортистката. До голяма степен тя не е собственик на тялото си. Чрез дисциплинарите практики, описани още от Мишел Фуко, спортистката не само губи правото си на физическо удоволствие, защото тялото ѝ е инструмент за постигане на „високо спортно майсторство“, но тя губи правото върху личността си. Тялото на спортистката *par excellence* покрива описаното от Фуко дисциплинирано тяло. „То е покорно – овладяно и използвано, променяно и усъвършенствано“ (Фуко 1998, р. 146). Спортистката често е политическа кукла, умален модел на властта. Личността ѝ, успехите ѝ са приписвани на националния отбор, на държавата, „продукт“ е на треньора, на фармацевтичната компания, на щаба, на рекламодателя... Когато има успехи и се наложи в публичния дискурс с име и фамилия, тялото ѝ се преценява според физическата си привлекателност като всяко друго женско тяло, но и според успеваемостта. Отклонение от нормата в поведенческо

отношение е немислимо да излезе наяве и е потиснато зад стените на зала-та, на съблекалнята, така че да се покаже един идеален образ, отговарящ на консервативните представи за успешна жена. При все това, някои привидни отклонения са позволени: например тялото ѝ е обичайно по-разголено, по-силно от обикновеното женско тяло, към него има много повече изисквания. Следвайки терминологията на Фуко – върху него се упражнява фина принуда, въздействия му се от страна на треньори, федерации, че дори и партийни функционери на равнището на механиката по отношение на движение, жестове, пози, бързина. От особено значение са икономичността и ефикасността на движенията. Покорността и полезността са в резултат на постоянни упражнения, които водят до пълна дисциплина. Тялото на спортистката трябва да е здраво и успешно и в същото време да се вписва в идеалите за женска красота. Прекалено развитата мускулатура, късата коса, дълбокият плътен глас или подчертаната сексуалност веднага се преценяват като аномални спрямо тези идеали и спортистката рискува да бъде изхвърлена от отбора и от работа, независимо колко успехи има. Характерно за остаряването при жените е, че е „по-видимо“¹, обществото е по-взискателно към външния вид на жената, остаряването при жените се свързва с болестно състояние и загубата на детеродни способности (Zmuda Palka, Abouna 2023). Остаряването за спортистката означава и загуба на форма, следователно и на самата възможност да изпълнява професията си. Върху фигурата на спортистката се налага доминиращата представа за функционалността на тялото над тази за човешки права. При жената атлет детството и зрелостта се сливат, а старостта може да настъпи и в пубертета.

Остаряването

Аристотел е може би първият философ, който проявява сериозен теоретичен интерес към остаряването. В рамките на своята философия на природата той го смята за естествен процес. Както диалозите „За младост, старост, живот и смърт, и дишане“, така и „За краткостта и продължителността на живота“ (Gicheva-Gocheva 1998) са почти изцяло посветени на въпроси, свързани с феномена на стареенето. В допълнение, много глави от „История на животните“ и „За раждането на животните“ са посветени на подобни проблеми. Според А. Удкокс (Woodcox 2018) Аристотеловата теория за остаряването е вид ейджизъм, според който стареенето може в ограничени случаи да има благотворен ефект върху някои аспекти на естествения характер, като например трупане на опит и адаптация, но като цяло, остава дегенеративен и вреден процес. Телата стареят и това при всички положения е негативен процес.

Шопенхауер в „За разликата в житейските възрасти“ свързва смъртта с личното възприятие: на младини човек вижда едно дълго бъдеще пред себе си, а накрая – дълго минало зад себе си. В този смисъл възрастта е субективно пре-

живяване. Остаряването зависи от опита и оптимизма, а не от физиологичните процеси на стареене. Това схващане за старостта е подкрепено и от П. Бурдийо, според когото прецизното определяне на старостта и младостта е невъзможно, защото те се формират въз основа на социалните условия (Bourdieu 1984). Възрастта е относително понятие. Обективно ние се определяме като млади спрямо родителите си и стари спрямо децата си. Веселина Славова в статията си „Старостта и остаряването“ разглежда етапите на остаряването от философска и от социологическа гледна точка. Тя обобщава факторите на остаряване според различните научни направления. Факт е обаче, че за обикновения човек няма универсално валидно определение за настъпване на старостта (Slavova 2018). Според медицинските показатели стареенето настъпва с трайни изменения на клетъчно и молекулно ниво, което води до намаляване на физиологичните и когнитивните способности. При различните индивиди тези процеси настъпват по различно време. Поради тази причина е трудно да се каже кога започва старостта. Освен това изследователите говорят, от една страна, за биологична възраст, а от друга – за социална. „Възможни са три маркера: хронологичната възраст (броят рождени дни), социалната възраст: момента, когато възрастните имат внуци, пенсиониране...), биологична или физиологична възраст (настъпването на менопаузата, увреждания, болести, пристрастяване...)“ (Trincas 2015, p. 473).

Тези определения са коренно различни, що се отнася до спортистката. Професионалните спортистки започват усилена работа още на 4-годишна възраст. Особено в гимнастиката, вдигането на тежести, борбата, футбола и други видове спорт може да се стигне до 12 часа работа на ден още в детска възраст. На 15 години се смята, че спортистките са достигнали зряла възраст и са в разцвета на силите си (Mileva 2012). Тогава от девойки преминават в категорията на жените. На 23 – 24 години вече започват да бъдат смятани за стари. При всички спортисти биологичната, хронологичната и социалната възраст се припокриват. След 25 години в спортове като спортна гимнастика, художествена гимнастика, лека атлетика и др. се смята, че елитната състезателка е в зряла възраст, тъй като в резултат от контузии и прекомерна експлоатация тялото ѝ чисто физиологически е като на възрастен човек. Социалната представа за спортистката над 25-годишна възраст е, че е в залеза на силите си или че края на кариерата ѝ наближава (Vladova 2018). Информацията за телесните дадености на спортистката е от първостепенно значение – ръст, телло, номер на обувките, дължина на крайниците и пр. Всяка част от анатомията ѝ е обект на медицината и спортната наука. След 20-годишна възраст обикновено спортистите вече имат опит от счулен крак, изнурение и невъзможност да си служат с тялото си така, както е било преди 2 – 3 години. Капацитетът на белите дробове започва да се свива след 20-годишна възраст, зрението отслабва след 40, червените мускулни влакна, отговарящи за бързината, намаляват

след 18-годишна възраст.² Въпреки натрупания опит, което в някои спортове е предимство, вероятността за подобряване на резултатите е по-скоро изключение и късмет, отколкото сигурно постижение. Старостта при спортистите става обект на медицинската наука и описваните от нея природни процеси, следващи развитието на организма. Медикализирането на тялото на спортистката я изкарва от контекста на удържане на личностната цялост и на затвърждаване на усилията в посока на осмисляне на човешкото съществуване (Slavova 2013). Спортистката започва да воюва със старостта като с болест още в юношеска възраст.

Поддържането на мита за „вечната младост“, за възможността да надскочиш правилата, както се и случва в спорта, в редки случаи имаме примери на спортистки, които успяват да са на върха дори и след като им е поставен етикет, че са стари, дава тласък за развитие на услугите, свързани с подмладяване и стимулиране на тялото. Това задълбочава кризата на личността, неприемаща старостта – както собствената, така и на другите (Naydenova 2019). При спортистите не става въпрос само за външен вид, а и за функциониране на тялото, което дава сигнал на спонсори, треньори, скаути и пр., че спортистката е остаряла. Твърде често тя наистина е остаряла и не само се чувства и изглежда възрастна, но и не може повече да издържа на напрежението, на усилените тренировки, да надскача способностите си, дори и да ги задържи. „Старостта се остойностява негативно, като се обвързва с грозотата, липсата на автономност, болестта и смъртта. Тя се приема за другост, отчуждаване от себе си. Има разминаване между усещането за себе си и виждането на себе си. Остаряването се възприема като отчуждаване и от себе си, и от другите“ (Slavova 2013).

The Body Horror

Body horror е поджанр във филмите на ужасите, характеризиращ се с естествената визуална трансформация, дегенерация или унищожаване на физическото тяло.³ Такива произведения могат да поставят проблема за тяло в контекста на гниене, болести, деформация, паразитизъм, мутация или осакавяване; най-често сюжетът се отнася до жени, които в резултат на остаряване искат да се подмладят и прибегват до субстанции, които ги превръщат в същество, бъдещо съжаление. Дори поджанрът да бъде изваден от този фантастичен контекст, спортистките съвсем реално могат да станат героини в него. С остаряването те не губят просто просто младежкия си външен вид, а възможността въобще да си служат с тялото. Чрез философско осмисляне на тялото и неговото реабилитиране можем да видим тези процеси по-ясно.

Ницше и Фуко реабилитират тялото като значима част от личността на човека. Убивайки страстите, човек убива и личността си. В спорта тялото е на пиедестал, но само от гледна точка на неговата функционалност и „добра

форма“: няма време за страсти. То е инструмент за постигане на цели отвъд изградените представи. Спортистките се учат да потискат инстинктите си за самосъхранение и да продължават, по израза на Пиер Бурдийо, „дори когато и разумът крещи да спреш“. Нуждите на тялото са отлично чути и разпознати, но те са от значение само ако удовлетворяват целта на дисциплината, следването на задачите, изпълнението на норматива, спортното постижение. При все това, колкото и да е парадоксално, при спортистката преживяването на света се случва през тялото, а не чрез разума. Този феномен също я отделя от другите човеци. Дрю Ледер (Leder 1990) описва тялото на човека като отсъстващо в ежедневието. Хората не мислят как работят телата им, докато си правят кафе или отиват на работа. Спортистите обаче постоянно анализират и мислят функционалността на тялото си. Екстатичното тяло за Ледер представлява цялостното функциониране на тялото, физиологичните процеси, движенията и действията на отделните органи, които са скрити за хората и те осъзнават наличието им само когато екстатичното тяло се превърне в диспоявяващо (dis-appear body) се тяло. Когато има проблеми да качи стълбите, усеща болка в коляното и т.н., човек разбира, че има тяло, за което да се грижи. Спортистката постоянно следи дишането си, състоянието на мускулите, най-малкият дискомфорт или трудност пред тялото се проверява и анализира. Рецесивното тяло е постоянно за спортистката. Според терминологията на Ледер рецесивното тяло се състои от вътрешните органи, за които хората не си дават сметка къде точно се намират и дали функционират правилно. Спортистите обаче знаят до най-малката подробност кой орган къде е и за какво отговаря, какви са показателите в норма и в патология. Следят се пулсът, вместимостта на белия дроб, кръвната картина – захар, холестерол, хормони. Обикновено човек започва да мисли за даден орган, мускул и пр. само когато има болка и дисфункция, обаче за спортистката това осъзнаване е постоянно. По правило за обикновения човек тялото се появява в съзнанието само когато е във физическа или социална дисфункция, когато човек се чувства неудобно, различен от другите, в ситуации, в които е принуден да си дава сметка за своя пол, раса или физически способности. Спортистката обаче свиква с това положение на „друга“. Живее в постоянен страх, че нещо в тялото ѝ може да се обади, било под формата на болка или дисфункция. Всички физиологични процеси са старателно подбрани. Хранене под час, приема се определен грамаж, с прецизно съотношение между протеини, въглехидрати и мазнини. Приемат се очистителни, ако се налага смъкването на килограми, прекарването на часове в сауна е „нормализиран“ процес. В бодибилдинга, за да се подчертае мускулатурата, може с дни да не се приема каквато и да е течност (Peters, Beldam 2023). Храненето като лайфстайл отново е отличаващо – то не е код за приобщаване, а средство за създаване на идентичност и връзка със себебеподобни (Petrova 2023). Спортистите имат свой начин на хранене, който за

тях е разпознаваем белег (например поставянето на протеин на прах в почти всички храни и напитки), специфика на храната (приема се само течна храна, приемът на зърнени продукти е табу, въглехидрати под формата на шоколад се приема само при опасност от припадане и др.). Тази диета обаче отново ги отделя от околните, защото целта на храненето не е удоволствие и засищане и/или социализиране, а се прави с прагматична цел, подобряване на спортните постижения и е отвъд добруването на тялото. В интернет лесно може да се добие представа за диетата на известни спортистки. Жените в силовите спортове спокойно могат да изяждат по 20 яйца на ден, по няколко килограма месо и вместо препоръчителните 2000 калории да достигнат до 10 000 – 15 000 калории дневно. В същото време, те вдигат по няколко тона, бягат десетки километри или пък, в другата крайност, тренират по 12 часа и имат право да погълнат максимум 1200 калории. Тази диета се оправдава с физическото натоварване, но не липсват и сведения за треньорски произвол (Perera & Beldam 2023), който може да се разглежда като вид дисциплинарна практика, целяща да подчини състезателката. Цели се послушание, което е описано от Пиер Бурдийо като „вяра“, „а вярата е това, което тялото прави дори когато умът казва „не“ (Bourdieu 1993, p. 191). Основната цел на дисциплината в спорта е да накара тялото да се отдели от своя „ум“, т.е. спортът се превръща в „начин да получиш от тялото една принадлежност, която умът може да отхвърли. (...) Телесната дисциплина е инструмент *par excellence* на всеки вид „опитомяване“ (Bourdieu 1993, p. 191). „Да накараш някого да танцува“, означава да го притежаваш. В спорта за високи постижения няма нищо „по-естествено“ от това да тренираш тялото да се посвети на постижението, а не на добре разпознатата болка. През 2017 г. в САЩ избухна грандиозен скандал с над 150 състезателки по спортна гимнастика – олимпийски надежди и медалистки, които в продължение на години са насилвани сексуално от спортния лекар на националния отбор, докато са били на възраст от 4 до 15 години. През цялото време те са премълчавали тези блудства, защото „били свикнали“ тялото им да изпитва всякакъв дискомфорт и болка⁴.

Жените във всяка професионална сфера са в неизгодна позиция – и при остаряването, и при загубата на способности са готови на крайности, за да се противопоставят на тези процеси. Ставру (Stavru 2014) описва случаи, при които жените прибегват до изкуствено забременяване преди голямо състезание, за да увеличат прага си на болка, издръжливостта и да обяснят отклонението от нормата в кръвните си изследвания (най-вероятно и заради употребата на допинг), а впоследствие се отърват от ембриона. Тези действия са напълно осъзнати и безспорно вредят на тялото, но в случая целта ги оправдава. Удоволствието не е телесно, то е „извоювано след неудоволствие“ (Borisova 2017, p. 111) и след трудности по пътя към победата; доминира постигането на конкретната цел – златен медал, първенство, рекорд, като изпъл-

нението на тази цел е напълно достатъчно, без оглед на последиците. Трябва да се подчертае, че много често спортистките са наясно за последиците. В спорта е налице и т.нар. „скрита инвалидност“ (Dimitrova 2017): има настъпила травма, която за обикновения човек е стряскаща диагноза, но за спортистките е нещо, което с достатъчно болкоуспокояващи ще успеят да прикрият. Употребата на анаболни стероиди и тестостерон могат да предизвикат освен загуба на детеродни способности, и загуба на вторични полови белези, особено когато интервенциите са започнали в предпубертетна възраст. Сред най-известните подобни случаи е този на Хайди Кригер – гюлетласкачка от ГДР, която впоследствие сменя своя пол и приема името Андреас Кригер; заради огромните дози тестостерон, които насилствено е приемала в продължение на години, тя никога не съзрява като девойка. В документален филм⁵ Кригер споделя, че е можела да тласка гюлето до безкрай, спирала е тренировка чак когато кожата на ръцете ѝ е започвала да се бели и да се оголва костта. На 21 г. тя прекратява кариерата си и се пенсионира по болест с инвалидна пенсия.

Заклучение

Разбира се, вярно е, че професионалният спорт е достатъчно натоварващ и за мъжете, и за жените. Много от изброените примери могат да се приложат и към мъжете; спортистките обаче са в двойно по-неизгодна позиция от мъжете. Жената спортистка формално е изравнена с мъжа спортист, от тях се очаква да носят медали, обаче територията на жената продължава да бъде свързана с „различни форми на продажба на символни услуги“ (Burdıyo 2002, p. 110) и на практика продължават да ѝ се вменяват и двете неща – спортист наравно с мъжа, но и се запазват и представите за традиционната женска позиция по отношение на това как да изглежда физически и да поддържа своята женственост, която да удовлетворява мъжките очаквания (Burdıyo 2002, pp. 82 – 83). Спортната кариера при жените приключва по-рано; ако и да има футболисти мъже на върха в спорта си на 40 години, то жените футболистки никога не достигат подобен успех, а в спортовете, в които успехите им са най-сериозни, като художествената гимнастика, леката атлетика, тениса и пр., след 25-годишна възраст кариерата им залязва. Жените са по-ниско платени, нямат медицинските и рекреационните екипи на мъжете. Възможностите за двойна кариера – състезателките да останат в спорта и да станат треньорки, са значително ограничени, защото сред треньорите се предпочитат мъже. Женският организъм в много отношения е по-крехък и раним и в този смисъл неправомерната употреба на тези тела води до необратими загуби. Можем да погледнем на остаряването на елитната спортистка като *body horror* в *reality* формат.

Финансиране

Изследването е реализирано с финансовата подкрепа на Фонд „Научни изследвания“ към МОН по проект „Общество, спорт и интеграция“ (КП-06-Н75/14 от 15.12.2023 г.). За повече информация за проекта вж. bgsportintegration.com.

БЕЛЕЖКИ

1. В популярната песен в изпълнение на Богдана Карадочева и Стефан Димитров „Остаряваме бавно“ от 1985 г. се пее как лирическата героиня остарява по-видимо, а мъжът до нея – по-невидимо.
2. *Scientific America*. 2018. *The Science of Aging*. Blackstone Publishing. ISBN-13: 978-1094073897.
3. Сред по-известните филми в този жанр са: „Смъртта ѝ отива“ (*Dead Becomes Her*, 1992, реж. Робърт Земекис), „Веществото“ (*The Substance*, 2024, реж. Корали Фережеа) и др.
4. Freedman, H. 2018. How was Larry Nassar able to abuse so many gymnasts for so long? In: *The Guardian*: <https://www.theguardian.com/sport/2018/jan/26/larry-nassar-abuse-gymnasts-scandal-culture>
5. *Doping made me a man*: <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=tRrf24MH2SU>

ЛИТЕРАТУРА

- БОРИСОВА, С., 2017. *Граници на естетическото съзнание*. София: Парадигма. ISBN 978-954-326-314-1.
- БУРДИЙО, П., 1999. *Казани неща*. София: СУ „Св. Климент Охридски“.
- БУРДИЙО, П., 2002. *Мъжкото господство*. София: Лик ISBN 9546075388.
- ВЛАДОВА, И., 2018. *Мултикултурализъм, олимпизъм, образование*: НСА-Прес ISBN 978-954-718-531-9.
- ГИЧЕВА-ГОЧЕВА, Д., 1999. *Нови опити върху Аристотеловия телеологизъм*. София: ЛИК.
- ПЕРЕРА, Е, Я. БЕЛДАМ, 2023. Връзки in situ. Влизане в „резонанс“ с всекидневието на бодибилдърите. *Съвременни френски философи за спорта*: Жанет 45, ISBN 9786191868254.
- МИЛЕВА, Е., 2012. *Европейски измерения на спортнопедагогическото образование*. София: Авангард Прима. ISBN 9786191600694.
- НАЙДЕНОВА В., 2019. Центрове за оценка и развитие – подготовка и осъществяване в организационен контекст. София: *Годишник на Софийския университет. Книга Психология*. Т. 109, с. 229 – 247. ISSN 0204-9945.

- ПЕТРОВА, С., 2023. Философия на храненето и идентичност. *Filosofiya – Philosophy*, Т. 32, № 1. <https://doi.org/10.53656/phil2023-01-06>
- СЛАВОВА, В., 2013. Проблемът за тялото между смъртта и безсмъртието. *Filosofiya – Philosophy*, Т. 22, № 2, pp. 222 – 232.
- СЛАВОВА В., 2018. Старостта и остаряването в представите на съвременния човек. Варна: *Известия на Съюза на учените*, Т. 1, с. 20 – 28, ISSN 1310–6376.
- СТАВРУ, С., 2014. *Видения в кутията на Пандора. Биоправо*: Фенея. ISBN 9786191630417.
- ФУКО, М., 1998. *Надзор и наказание: Раждането на затвора*: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Funding

The author acknowledges the support of the Project “Society, Sport and Integration”, funded by Bulgarian National Science Fund of the Ministry of Education and Science (contract agreement No. КП-06-Н75/14 from December 15, 2023).

REFERENCES

- BORISOVA, S., 2017. *Granitsi na esteticheskoto saznanie*. Sofiya: Paradigma. ISBN: 978-954-326-314-1 [In Bulgarian].
- BOURDIEU, P., 1984. *La “jeunesse” n’est qu’un mot. Questions de sociologie*: Paris, Editions de Minuit, pp. 143 – 154.
- BURDIYO, P., 1999. *Kazani neshta*. Sofia: SU St. Kliment Ohridski. [In Bulgarian].
- BURDIYO, P., 2002. *Mazhkoto gospodstvo*. Sofia: Lik ISBN 9546075388 [In Bulgarian].
- DIMITROVA, A., 2017. Social Integration of People with Disabilities in the field of Sport, *Applied Sport Sciences*, vol. 2, no.1 pp. 445 – 448.
- FUKO, M., 1998. *Nadzor i nakazanie: Razhdaneto na zatvora*. Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“. [In Bulgarian].
- GICHEVA-GOCHEVA, D., 1999 *Novi opiti varhu Aristoteloviya teleologizam*. Sofiya: LIK [In Bulgarian].
- MILEVA, E., 2012. Evropeyski izmereniya na sportnopedagogicheskoto obrazovanie. Sofiya: Avangard Prima. ISBN 9786191600694 [In Bulgarian].
- NAYDENOVA V., 2019. Tsentrove za otsenka i razvitie – podgotovka i osashtestvyavane v organizatsionen kontekst. Sofia: *Godishnik na Sofiyskia universitet. Kniga Psihologia*. Vol. 109, pp. 229 – 247. ISSN 0204-9945. [In Bulgarian].

- PERERA, E, Y. BELDAM, 2023. Vrazki in situ. Vlizane v „rezonans“ s vsekidnevieto na bodibildarite. *Savremenni frenski filosofi za sporta*: Zhanet 45 ISBN 9786191868254.
- PETROVA, S., 2023. Filosofia na hraneneto i identichnost. *Filosofiya – Philosophy*, vol. 32. no 1. <https://doi.org/10.53656/phil2023-01-06> [In Bulgarian].
- SLAVOVA V., 2018. Starostta i ostaryavaneto v predstavite na savremennia chovek. Varna: *Izvestia na Sayuza na uchenite*, vol. 1. ISSN 1310–6376 [In Bulgarian].
- SLAVOVA, V., 2013. Problemat za tyaloto mezhdu smartta i bezsmartieto. *Filosofiya – Philosophy*, vol. 22, no. 2, pp. 222 – 232 [In Bulgarian].
- STAVRU, S., 2014. *Videnia v kutiyata na Pandora. Biopravo*: Feneya. ISBN 9786191630417 [In Bulgarian].
- TRINCAZ, J., 2015. Personne âgée : quelles représentations sociales? Hier et aujourd’hui. Expertise collective. *Activité physique et prévention des chutes chez les personnes âgées*: INSERM, pp. 467 – 477.
- TRINCAZ, J., 2015. Personne âgée : quelles représentations sociales? Hier et aujourd’hui. Expertise collective, *Activité physique et prévention des chutes chez les personnes âgées*: INSERM, pp. 467 – 477.
- WOODCOX, A., 2018. *Aristotle’s Theory of Aging. Cahiers des études anciennes*: LV, pp. 65 – 78.
- ZMUDA PALKA, M., ABOUNA, M. S., 2024: The Sociohistorical Challenges to the Development of Women’s Football in Poland, *The International Journal of the History of Sport*, <https://doi.org/10.1080/09523367.2023.2295944>

THE FEMALE ATHLETE’S BODY: FROM GLORY TO BODY HORROR

✉ **Dr. Boryana Angelova-Igova, Assoc. Prof.**
ORCID iD: 0000-0003-3350-702X
Bulgarian National Sports Academy
1700 Sofia, Studentski grad
21, Acad. Stefan Mladenov St.
E-mail: boryana_igova@nsa.bg